

Małgorzata Rychlik

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu

Co repozytorium instytucjonalne oferuje swojej społeczności akademickiej? - na przykładzie repozytorium AMUR oraz repozytoriów na świecie.

Abstrakt

Wiedza jest bardzo cennym surowcem. Jej rozpowszechnianiem zajmują się, obok komercyjnych dystrybutorów, powstające już od ponad dekady otwarte repozytoria. Referat prezentuje ofertę, którą repozytoria instytucjonalne kierują do swojej społeczności naukowej oraz uczelni. Obok „pakietu podstawowego” usług, czyli możliwości archiwizowania dokumentów różnego typu, upowszechniania dorobku naukowego, wzmacniania jego widoczności, szerokich możliwości wyszukiwawczych (zastosowanie Open Archives Protocol for Metadata Harvesting), czy bezpiecznego archiwizowania obiektów, referat przedstawia również inicjatywy, które rozszerzają ofertę repozytoriów. Wśród nich warto wymienić np. nową rolę repozytorium jako platformy wydawniczej (eScholarship, University of California), zastosowanie protokołu SWORD ułatwiającego deponowanie dokumentów, prace nad analizą cytowań literatury dostępnej w Open Access czy tworzenie w repozytoriach e-portfeliów pracowników naukowych. Podsumowując, artykuł prezentuje ofertę repozytoriów instytucjonalnych oraz nowe trendy w ich rozwoju.

What an institutional repository can offer to its academic community? The case example of the AMUR repository and other repositories worldwide.

Abstract

Knowledge is a public good and a very important and strategic asset. Its distribution is supposed to be furnished by commercial distributors and open access projects alike. The latter have been in operation for more than a decade. The present article discusses the offer that university-based institutional repositories make to their research and academic communities. Beside presenting the basic set of offered services, i.e., the possibility of archiving documents of varied type, promotion of research output, enhancing its visibility, providing a vast array of searching techniques (the application of Open Archives Protocol for Metadata Harvesting), or a safe way of archiving objects, the papers goes to present initiatives that broaden and expand the existing offer of repositories. These initiatives include, for example, a new role of repositories as a publishing platform (eScholarship,

University of California), an application of the SWORD protocol to facilitate document submission, works on the analysis of citations available in Open Access, and a creation of e-portfolios of research workers as valuable learning and assessment tools. To sum up, the paper presents the offer of institutional repositories and new trends in their development.

Wstęp

Repozytoria różnego typu, zwłaszcza uczelniane (inaczej instytucjonalne) od ponad dekady rozwijają się sukcesywnie (wg serwisu OpenDOAR jest ich już 2204)¹. Charakterystycznym zjawiskiem obecnego etapu rozwoju archiwów cyfrowych jest różnorodność nowych rozwiązań w formie aplikacji, serwisów i protokołów upowszechniających dorobek naukowy zarówno indywidualnego pracownika nauki, jak i uczelni traktowanej jako społeczność. W niniejszym artykule, repozytorium instytucjonalne będzie definiowane właśnie jako zespół usług, które uniwersytet oferuje członkom swojej społeczności. Usługi te służą zarządzaniu oraz upowszechnianiu cyfrowych dokumentów tworzonych przez instytucję i jej członków. Repozytorium jest nade wszystko zobowiązaniem instytucji do zarządzania materiałami cyfrowymi, z uwzględnieniem długoterminowego zabezpieczenia obiektów, jak również zorganizowania dostępu do nich oraz ich rozpowszechniania².

W Polsce, obok już istniejących, powstają nowe repozytoria uczelniane. Mogą one spełniać bardzo ważną funkcję upowszechniającą nasz rodzimy dorobek naukowy w ogólnościowym obiegu literatury naukowej. W ostatniej dekadzie obserwujemy wzrost publikacji naukowych powstałych w polskich ośrodkach naukowych. Niestety, duża część polskiego tego dorobku nie jest indeksowana przez komercyjne bazy danych. Widoczność nieindeksowanych prac jest dość niska, zwłaszcza, że część z nich nie posiada wersji elektronicznych. Niektóre czasopisma mają swoje strony internetowe, ale bywa, że artykuły tam zamieszczone nie są indeksowane przez wyszukiwarki naukowe jak np. Google Scholar. Wynika to z faktu, iż artykuły te nie mają przypisanych stałych, unikalnych identyfikatorów. Rozwiązaniem w takiej sytuacji wydaje się być umieszczenie dorobku naukowego w repozytoriach uczelnianych, bowiem dzięki zastosowaniu

¹ Zob. OpenDOAR, Tryb dostępu: <http://www.opendoar.org>, dostęp: [22.09.2012]

² C.A. Lynch, Institutional Repositories: Essential Infrastructure for Scholarship in the Digital Age, "ARL: A Bimonthly Report", 2003 nr 226. Tryb dostępu: <http://www.arl.org/resources/pubs/br/br226/br226ir.shtml> dostęp: [21.09.2012]

odpowiednich mechanizmów, dokumenty są wyszukiwane przez światowe wyszukiwarki i tym samym wzrasta ich widoczność.

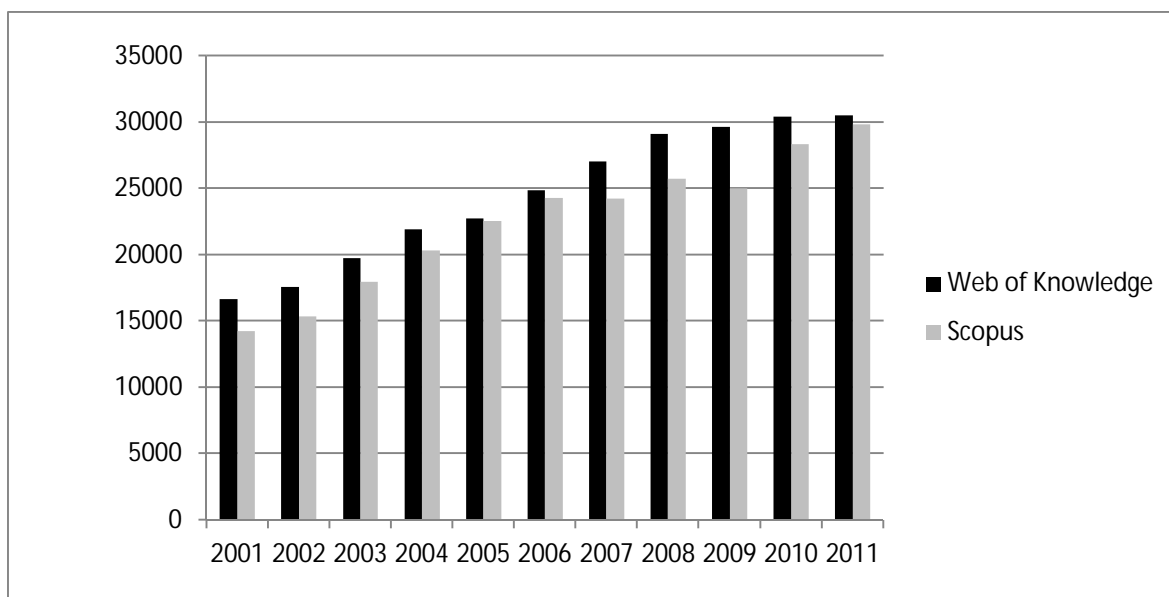

Fig. 1 Publikacje powstałe w polskich ośrodkach naukowych indeksowane w bazach Web of Knowledge i Scopus za lata 2001-2011

Przyjrzyjmy się następującemu przykładowi: w roku 2010 naukowcy opublikowali wg bazy Web of Knowledge (WOK) 30409 publikacji naukowych powstałych w polskich ośrodkach naukowych. Wśród tych 30409 publikacji, jedynie 1509 to publikacje z zakresu humanistyki, co stanowi 4,96% wszystkich polskich, zindeksowanych w 2010r. prac. W repozytorium AMUR umieszczono za 2010 rok 262 publikacje z 18 uczelnianych czasopism humanistycznych³, co stanowi 0,86% prac zindeksowanych w WOK. Gdyby założyć, że wszystkie polskie uniwersytety oraz uczelnie pedagogiczne, które mają wydziały humanistyczne (jest ich 23⁴), utworzyłyby swoje repozytoria i każda z tych uczelni, hipotetycznie, umieściłaby taką samą liczbę publikacji humanistycznych w swoim archiwum cyfrowym, to łączna suma tych publikacji wyniosłaby 6026, co równałoby się 19,8% polskich publikacji indeksowanych w bazie WOK za 2010r. ($23 \times 262 = 6026$). Artykuły byłyby agregowane przez wyszukiwarki, zatem byłyby widoczne w sieci i potencjalnie, częściej cytowane.

Niniejszy artykuł prezentuje mechanizmy, protokoły, standardy oraz identyfikatory, dzięki którym dorobek polskich uczonych ma szansę być bardziej widoczny w wirtualnej przestrzeni naukowej. Przedstawione zostaną również usługi, które mają obecnie

³ Zob. Lista czasopism w załączniku

⁴ Zob. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Tryb dostępu: <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/system-szkolnictwa-wyzszego/uczelnie/uczelnie-publiczne/wykaz-uczelni-publicznych-nadzorowanych-przez-ministra-wlasciwego-ds-szkolnictwa-wyzszego/publiczne-uczelnie-akademickie/>

największe szanse na intensywny rozwój⁵. Należą do nich serwisy dostarczające raportów statystyk użytkowania zasobów cyfrowych, serwisy służące analizie cytowań, usługi wydawnicze oraz te, które promują naukowców w wirtualnej przestrzeni.

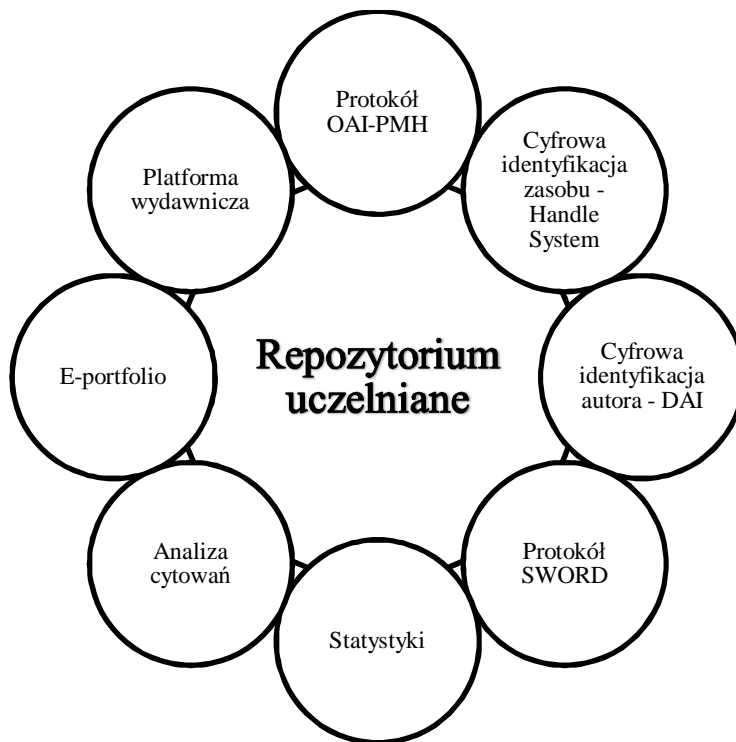

Fig. 2 Wybrane usługi, które repozytorium oferuje naukowcom i uczelniom

I. Mechanizmy służące upowszechnianiu oraz identyfikacji dorobku w sieci.

Dla prawidłowego funkcjonowania repozytorium najważniejsza jest interoperacyjność stosowanych standardów. Protokołem, który ten warunek spełnia jest Open Access Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH)⁶. Jest to mechanizm, dzięki któremu metadane znajdujące się w repozytoriach są agregowane przez różne wyszukiwarki. Repozytorium pełni funkcję platformy dostarczającej dane (ang. data provider) a serwisy (ang. service providers) agregujące dane wysyłają zapytania. W efekcie takiej współpracy platform i serwisów mogą powstawać nowe usługi (ang. value-added services), np. służące analizie cytowań. Oprogramowania służące budowaniu repozytoriów (DSpace, Fedora, ePrints, itd.) pozwalają na implementację protokołu OAI.

⁵ A. Swan, Ch. Awre.,. Linking uk repositories: Technical and organisational models to support user-oriented services across institutional and other digital repositories. Scoping study report. Tryb dostępu http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/Linking_UK_repositories_report.pdf , dostep: [20.09.2012]

⁶ Zob. OAI-PMH, Tryb dostępu: <http://www.openarchives.org/pmh/>, dostep: [1.10.2012]

Warunkiem efektywnego wyszukania dokumentu cyfrowego zarchiwizowanego w repozytorium, jest przypisanie mu unikalnego identyfikatora. W repozytoriach stosuje się identyfikatory Handle System⁷, które są przypisywane na stałe do poszczególnych obiektów cyfrowych, stanowiąc tym samym cyfrową identyfikację zasobu. Repozytoria najczęściej wykorzystują identyfikatory URI (Uniform Resource Identifier), które są standardem internetowym. Dzięki takim identyfikatorom dokument nie ginie w sieci, co często ma miejsce w przypadku np. prac „zawieszonych” na stronach domowych naukowców.

AMUR Adam Mickiewicz University Repository

Repozytorium Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

Tytuł: A study in the use of bilingual and monolingual dictionaries by Polish learners of English: A preliminary report

Autor: Lew, Robert

Słowa kluczowe: Lexicography
Dictionaries
Dictionary use
Bilingual dictionary
Monolingual dictionary

Data wydania: 2002

Wydawca: Center for Sprogteknologi, Copenhagen University

Źródło: Proceedings of the Tenth EURALEX International Congress, EURALEX 2002, Copenhagen, Denmark, August 12-17, 2002, Vol.2. 759-763

Abstrakt: The paper presents a selection of results from a study investigating dictionary use by 712 Polish learners of English representing a variety of FL competence levels and backgrounds. Data from Learner Survey, experiment, and Teacher Survey are brought in to test hypotheses relating to a variety of aspects of dictionary use. Here two aspects have been selected for presentation. First, frequency with which learners seek different types of information in their dictionaries is analyzed. It is found that the need for meaning and equivalents dominates over non-semantic information at all levels but the highest. At the advanced level, interest in non-semantic information surges. Second, the relative usefulness of six dictionary types for lexical decoding is tested experimentally. Analysis reveals the influence of level, dictionary type, and interaction of level by type on test scores. Monolingual dictionary produces lowest scores, but its disadvantage is relatively smallest for advanced learners.

URI: <http://hdl.handle.net/10593/349>

Pojawia się w kolekcji: Książki/rozdziały (WA)

Fig. 3 Identyfikator URI w repozytorium AMUR

Kolejnym standardem, dzięki któremu dokument cyfrowy zostaje upowszechniony w Internecie jest protokół SWORD (Simple Web-service Offering Repository Deposit)⁸. Do niedawna brakowało standardu, który byłby interoperacyjny i ułatwiałby proces deponowania dokumentów w więcej niż jednym repozytorium jednocześnie. Nie było również możliwości zdeponowania dokumentu spoza systemu repozytorium. Zastosowano więc protokół APP (Atom Publishing Protocol) i na jego bazie zbudowano protokół SWORD. Protokół ten ma wielorakie zastosowanie. Wydawca może przysyłać artykuły bezpośrednio ze strony czasopisma do repozytorium. Jest to rozwiązanie bardzo korzystne głównie w przypadku artykułów, które zawierają wyniki prac badawczych, co do których instytucje przyznające fundusze na badania określiły, iż mają one być umieszczone w repozytoriach otwartych, np. BioMed Central deponuje artykuły w repozytorium MIT bez udziału autorów. Istnieje również możliwość, aby autor deponując swoją pracę w

⁷ Zob. Handle System, Tryb dostępu: <http://www.handle.net/>, dostęp: [1.10.2012]

⁸ Zob. SWORD, Tryb dostępu: <http://www.jisc.ac.uk/whatwedo/programmes/reppres/tools/sword.aspx>, dostęp: [1.10.2012]

repozytorium, umieszczał ją jednocześnie w repozytorium uczelnianym, dziedzinowym, czy w repozytorium współautora oszczędzając mu tym samym pracy. Jest również możliwe przesyłanie materiałów konferencyjnych do repozytoriów, np. automatyczne pobieranie materiałów konferencyjnych z Microsoft Conference Management Toolkit^{9,10}. Niezmiernie ważne jest zapobieganie redundancji, porządkowanie upowszechnianych dokumentów. Stąd też potrzeba szybkich rozwiązań w zakresie cyfrowej identyfikacji autorów (ang. digital author identifiers). Jak duże są problemy z nazwiskami autorów, widać nie tylko w komercyjnych bazach danych, ale również w darmowych serwisach takich jak Google Scholar czy Microsoft Academic Research. Stosowanie identyfikatorów jest szczególnie korzystne dla samego autora, zwłaszcza tego, który ma nazwisko pochodzące od rzeczownika pospolitego, a więc łatwo go pomylić z kimś innym, dla osób, które zmieniły nazwisko, czy osób, w nazwisku których znajdują się znaki diakrytyczne. Na przypisanych identyfikatorach zyskuje również uczelnia, bowiem dużo łatwiej i rzetelniej będzie można dokonywać różnorodnych analiz. Zagadnieniami cyfrowej identyfikacji autorów zajmują się obecnie różne kraje (projekty narodowe Names¹¹ w Wielkiej Brytanii, DAI¹² w Holandii czy TROVE¹³ w Australii). Rozwijane są również inicjatywy międzynarodowe takie jak ISNI¹⁴ czy ORCID (Open Researcher and Contributor ID)¹⁵, który ma za zadanie stworzenie centralnego rejestru unikalnych identyfikatorów dla poszczególnych naukowców oraz opracowanie otwartego i transparentnego mechanizmu linkowania między ORCID a innymi schematami identyfikatorów. Ma ułatwić również linkowania pomiędzy lokalnymi repozytoriami i systemami informacji o naukowcach. Jednym zdaniem, ma identyfikować prace autorów znajdujące się w bazach danych, repozytoriach, na stronach wydawców i w innych zasobach sieci (np. blogi). Optymalnym rozwiązaniem byłoby połączenie międzynarodowych wysiłków i stworzenie jednego, wspólnego identyfikatora, dzięki

⁹ S. Lewis, P. de Castro, R. Jones, SWORD: Facilitating Deposit Scenarios, "D-Lib Magazine", Volume 18, Number 1/2 January/February 2012. Tryb dostępu: <http://www.dlib.org/dlib/january12/lewis/01lewis.html>, dostęp: [5.10.2012]

¹⁰ S. Lewis i in., (2009). If SWORD is the answer, what is the question?: Use of the Simple Web-service Offering Repository Deposit protocol, "Program: electronic library and information systems", vol 43, Issue 4, pp: 407—418, Tryb dostępu: <http://hdl.handle.net/2292/5315>, dostęp: [1.10.2012]

¹¹ Zob. Names, Tryb dostępu:

<http://www.jisc.ac.uk/whatwedo/programmes/reppres/sharedservices/names.aspx>, dostęp: [1.10.2012]

¹² Zob. DAI, Tryb dostępu:

<http://www.surf.nl/en/themas/openonderzoek/infrastructuur/pages/digitalauthoridentifierdai.aspx>, dostęp: [1.10.2012]

¹³ Zob. TROVE, Tryb dostępu: <http://trove.nla.gov.au/>, dostęp: [1.10.2012]

¹⁴ Zob. ISNI, Tryb dostępu: <http://www.isni.org/>, dostęp: [1.10.2012]

¹⁵ Zob. ORCID, Tryb dostępu: <http://about.orcid.org/>, dostęp: [1.10.2012]

któremu użytkownicy repozytoriów mieliby pewność, iż prace przez nich wyszukane należą do właściwego autora, a sam autor mógłby bez problemu przypisać identyfikator do swoich publikacji podczas procesu deponowania.

II. Serwisy dostarczające statystyk użytkowania dokumentów oraz służące analizie cytowań.

Wzrasta niezmiernie potrzeba uzyskania rzetelnych i przejrzystych danych bibliometrycznych, które z jednej strony służyłyby ocenie parametrycznej pracownika naukowego oraz reprezentowanej przez niego jednostki, z drugiej mogłyby pomóc repozytoriom w ustaleniu właściwych polityk funkcjonowania. Jest to obecnie bardzo intensywnie rozwijająca się część usług ogniskujących się wokół ruchu Open Access. Trwają poszukiwania nowych paradygmatów oceny pracownika naukowego. Dane bibliometryczne pobierane z platform OA mogą stanowić bardzo cenny materiał.

Mogą one opierać się zarówno na cytowaniach jak i statystykach użytkowania dokumentów. Coraz częściej mówi się, że i jedne i drugie dane powinny być wobec siebie komplementarne.

Otwarty dostęp do pełnych tekstów powoduje, że wzrasta widoczność dorobku naukowego. Implikacją wzrostu widoczności jest wzrost liczby pobrań dokumentu elektronicznego. Potencjalnie taka sytuacja może generować wzrost cytowalności prac^{16, 17}. Utworzono szereg narzędzi służących analizie cytowań w oparciu o zasoby OA. Poniżej podano kilka przykładów takich serwisów. Citebase¹⁸ jest serwisem dostarczającym liczbę pobrań i cytowań. Dane agregowane są z repozytoriów ArXiv, CogPrints, E-Lis i paru mniejszych kolekcji. Serwis Citec¹⁹ operuje na danych z repozytorium RePEc prezentując cytowania z dziedziny ekonomii. Z kolei CiteSeer²⁰ dostarcza analiz cytowań z zakresu informatyki²¹. Powyższe narzędzia zbierają dane z ograniczonej liczby repozytoriów i, siłą rzeczy, ich wyniki ogniskują się tylko na paru dziedzinach nauki.

¹⁶ CH. Hajjem, S.Harnad, Y. Gingras, Ten-Year Cross-Disciplinary Comparison of the Growth of Open Access and How it Increases Research Citation Impact, „*IEEE Data Engineering Bulletin*”, nr 28(4): 39-47, 2005, Tryb dostępu: <http://arxiv.org/ftp/cs/papers/0606/0606079.pdf>, dostęp: [28.09.2012]

¹⁷ Zob. też A. Swan, The Open Access citation advantage: studies and results to date. Tryb dostępu: http://eprints.soton.ac.uk/268516/2/Citation_advantage_paper.pdf, dostęp: [5.10.2012]

¹⁸ Zob. Citebase, Tryb dostępu: <http://www.citebase.org>, dostęp: [5.10.2012]

¹⁹ Zob. Citec, Tryb dostępu: <http://citec.repec.org>, dostęp: [5.10.2012]

²⁰ Zob. Citeseer, Tryb dostępu: <http://citeseerx.ist.psu.edu>, dostęp: [1.10.2012]

²¹ Zob. więcej takich serwisów <http://opcit.eprints.org/oacitation-biblio.html#tools>, dostęp: [1.10.2012]

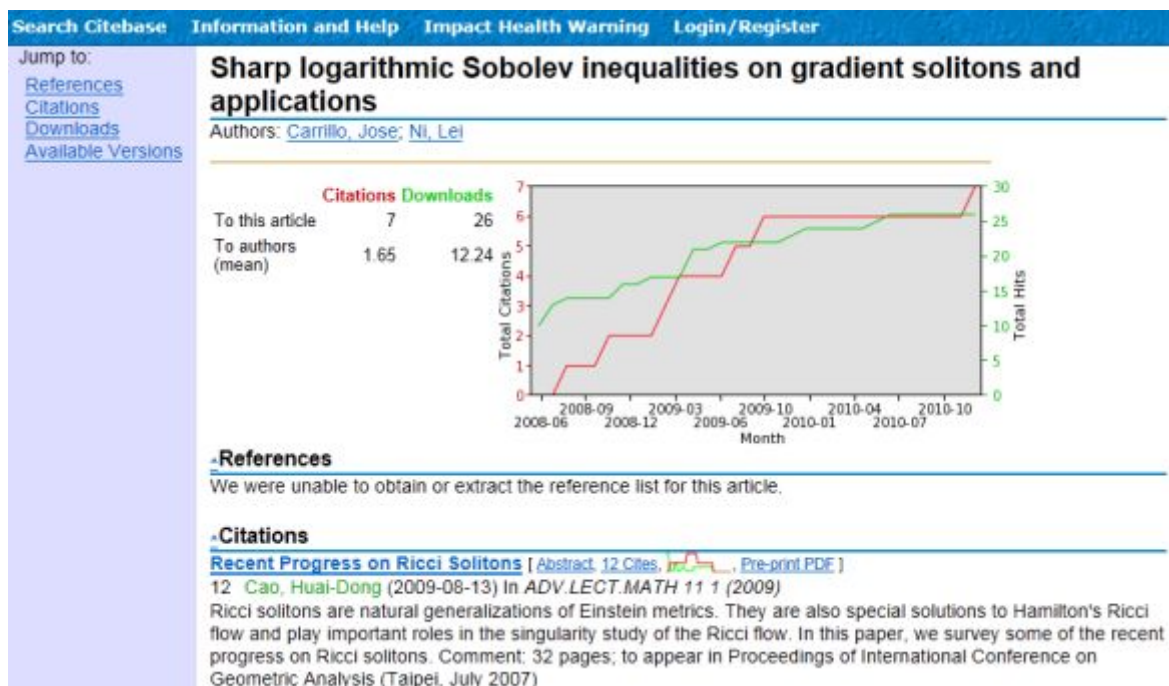

Fig. 4 Baza Citebase

Na pewno warto zwrócić uwagę na naukową wyszukiwarkę Google Scholar, która, w odróżnieniu od wyżej wymienionych serwisów, indeksuje zasoby ze wszystkich repozytoriów, bibliotek cyfrowych i innych platform posługujących się protokołem OAI-PMH, a więc agreguje informacje z bardzo różnych źródeł i dziedzin. Jest dostępna dla wszystkich, linkuje do pełnych tekstów, gdzie jest to możliwe oraz, co ważne, nie skupia się na zasobach anglojęzycznych, tak jak ma to miejsce w przypadku baz Thomson Reuters. W oparciu o tę wyszukiwarkę działa darmowe oprogramowanie Publish or Perish, które pozwala na dokonywanie wielu typów analiz.

Z kolei statystyki użytkowania (ang. usage statistics) dostarczają wielu cennych informacji bibliometrycznych mogących zachęcić samych naukowców do deponowania prac w repozytoriach, bowiem prezentują one dane wykorzystania dokumentu (np. liczba wejść i pobrań dokumentu). Artykuły z czasopism są dostępne z różnych serwisów, bo i z baz danych i z repozytoriów i ze stron wydawcy. Niezmiernie ważne jest dla samego autora, jak i wydawcy oraz instytucji fundujących badania, aby wiedzieć jak artykuł funkcjonuje w przestrzeni wirtualnej. Dane z raportów statystyk mogą być przydatne dla samej uczelni, jak również dla poszczególnych naukowców. Repozytoria z kolei w oparciu o takie dane mogłyby opracowywać swoje polityki czy kampanie promujące archiwum wśród społeczności naukowej uczelni. Obecnie realizowanych jest jednocześnie kilka projektów dotyczących statystyk użytkowania, część z nich przeszła fazy testów i jest implementowana. Na uwagę zasługuje projekt COUNTER (Counting Online Usage of

NeTworked Electronic Resources)²², który jest inicjatywą zawiązaną przez bibliotekarzy i wydawców, mającą na celu dostarczenie jednolitych, wiarygodnych i porównywalnych raportów statystycznych dotyczących wykorzystywania zasobów cyfrowych takich jak bazy danych i czasopisma online. W ramach projektu COUNTER prowadzone są prace nad nową miarą wpływu czasopisma i jego jakości – Usage Factor (UF)²³. Głównym celem jest zbadanie, na ile statystyki użyteczności dla czasopisma online mogą stanowić podstawę dla UF. W marcu 2012 opracowano Kodeks Praktyki (ang. Code of Practice – zbiór przepisów) dla UF. Innym projektem opierającym się na standardzie COUNTER jest PIRUS (Publisher and Institutional Repository Usage Statistics Project 2)²⁴. Głównym zamierzeniem projektu jest opracowanie standardu dla statystyk na poziomie pojedynczego artykułu, w odróżnieniu od projektu COUNTER dostarczającego statystyk na poziomie czasopisma. Jeszcze innym projektem jest projekt OA-Statistics (OAS). W tym projekcie statystyki użytkowania dokumentów będą generowane na podstawie danych z repozytoriów, czasopism OA oraz komercyjnych czasopism OA²⁵. Ich zgodność ze standardem COUNTER umożliwi porównywanie statystyk w skali międzynarodowej. Raporty statystyk użytkowania mają dotyczyć pojedynczego artykułu²⁶.

W repozytoriach stosuje się statystyki, które są wbudowane w oprogramowania, np. DSpace Statistics, statystyki dostarczane przez Google Analytics oraz statystyki tworzone na uczelniach jako usługi dodatkowe np. Minho University Statistics.

²² Zob. COUNTER, Tryb dostępu: <http://www.projectcounter.org/>, dostęp: [27.09.2012]

²³ Zob. Usage Factor, Tryb dostępu: http://www.projectcounter.org/usage_factor.html, dostęp: [1.10.2012]

²⁴ Zob. PIRUS2 Project, Tryb dostępu: <http://www.cranfieldlibrary.cranfield.ac.uk/pirus2/tiki-index.php>,
dostęp: [1.10.2012]

²⁵ D. Beucke, J. Mimkes, S. Brauns, Open Access Statistics – Transforming a project into a service. OR2012. The 7th International Conference on Open Repositories. Edinburgh
Tryb dostępu: https://www.conftool.net/or2012/index.php?page=browseSessions&form_session=10, dostęp: [6.10.2012]

²⁶ U. Herb, Alternative Impact Measures for Open Access Documents? An examination how to generate interoperable usage information from distributed open access services. World library and information congress: 76th IFLA General Conference and Assembly. 10-15 August 2010, Gothenburg, Sweden
Tryb dostępu: <http://conference.ifla.org/past/ifla76/72-herb-en.pdf>, dostęp: [28.09.2012]

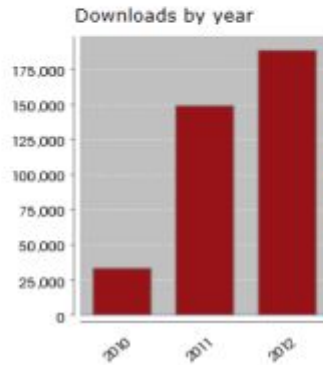
Downloads - Time Series

Number of downloads in the period.

Period: **Total** :: Year :: Month :: Day

Downloads

Year	Downloads
2010	33,340.0
2011	149,321.6
2012	188,779.7
Total	371,441.3

Downloads by country

Origin

Origin	Downloads	Perc. (%)
? N/A	273,350.0	73.59
Poland	44,695.2	12.03
United States	24,432.0	6.58
AMUR	11,170.3	3.01
Russian Federation	5,303.0	1.43
Germany	2,546.0	0.69
Denmark	951.5	0.26
China	897.8	0.24
United Kingdom	753.0	0.20
France	719.0	0.19
Norway	534.0	0.14

Downloads Perc. (%)

Fig. 5 Statystyki w repozytorium AMUR

W Repozytorium AMUR zastosowano statystyki opracowane na Uniwersytecie Minho w Portugalii. Pozwalają one na generowanie raportów dotyczących pobrań i wejść na każdy, pojedynczy obiekt, jak też na wybraną kolekcję lub cały zasób repozytorium. Możliwe jest również śledzenie najczęściej „pobieranych” autorów oraz prac (tzw. Top 10). Takie statystyki mogą być z powodzeniem wykorzystywane do przekonywania naukowców do udziału w sukcesywnym rozwijaniu repozytorium.

III. Usługi wydawnicze i promujące naukowców.

Repozytorium, oprócz swoich funkcji upowszechniających, archiwizujących i zabezpieczających dorobek naukowy, może być traktowane jako platforma wydawnicza, bowiem daje ono możliwość archiwizowania kolekcji czasopism uczelnianych. Jest to bardzo cenne, zwłaszcza w przypadku czasopism, które nie miały dotychczas swojej wersji elektronicznej.

W Repozytorium AMUR jest obecnie zamieszczonych 41 czasopism²⁷ wydawanych na uczelni. Na platformie zamieszczone są podstawowe informacje o czasopiśmie (zakres, redakcja, dane kontaktowe). Artykuły są archiwizowane w kolekcjach odpowiadających poszczególnym zeszytom. Dzięki takiemu rozwiązaniu całe czasopismo jest indeksowane w wyszukiwarkach na poziomie artykułu. Pamiętajmy, że każdy artykuł ma przypisany unikalny identyfikator, co pomaga w upowszechnieniu dorobku naukowego.

²⁷ Stan na 25.09.2012

Fig. 6 Strona czasopisma w repozytorium AMUR

Wiele uczelni na świecie stosuje podobne rozwiązania. Powstają platformy wydawnicze w oparciu o oprogramowania typu open source. Na Cornell University utworzono platformę wydawniczą noszącą nazwę eScholarship (CDL's eScholarship® Publishing Program), która zapewnia pracownikom University of California alternatywne, w stosunku do tradycyjnych, nisko-kosztowe usługi wydawnicze, wspiera szerokie upowszechnianie prac, które powstają na uczelni oraz sprzyja rozwojowi nowych modeli publikowania w nauce poprzez rozwój zaawansowanych technologii. Interesujący projekt zaprezentował Peter Webster na seminarium w Londynie, na którym przedstawił SAS Open Journals Project²⁸. Czasopisma uczelniane będą wydawane w oparciu o Open Journal Systems²⁹ na osobnej platformie i dodatkowo, z pośrednictwem protokołu SWORD, deponowane w uczelnianym repozytorium SAS Space.

²⁸ P. Webster, Building campus-based OA journal capacity: SAS Open Journals, Tryb dostępu: <http://www.youtube.com/watch?v=Y6hpgkL87-Q>, dostęp: [12.09.2012]

²⁹ Zob. Open Journal System, Tryb dostępu: <http://pkp.sfu.ca/?q=ojs>, dostęp: [1.10.2012]

<p> Journal Info</p> <p>Journal of Transnational American Studies</p> <p>ISSN: 1940-0764</p> <p>Emory Elliott (1942-2009)</p> <p>Mission, Aims and Scope</p> <p>Advisory Board</p> <p>Masthead</p> <p>Submission Guidelines</p> <p>Policies</p> <p>Call for Papers</p> <p>Submit Article</p> <p>About Us</p> <p>Contact Us</p> <p>Administrator Login</p>	<p> RSS Share <input type="text" value="Select Issue"/></p> <p>Current Issue, Volume 4, Issue 1, 2012</p> <p>Editor's Note</p> <p>Concurrency in Transnational American Studies <i>Morgan, Nina</i></p> <p>SPECIAL FORUM: Charting Transnational Native American Studies: Aesthetics, Politics, Identity</p> <p>Charting Transnational Native American Studies <i>Huang, Hsinya; Deloria, Philip J.; Furlan, Laura M.; Gamber, John</i></p> <p>A Transnational Native American Studies? Why Not Studies That Are Trans-Indigenous? <i>Allen, Chadwick</i></p> <p>Alone on the Snow, Alone on the Beach: "A Global Sense of Place" in <i>Atanarjuat and Fountain</i> <i>Horton, Jessica L.</i></p> <p>"¡Todos Somos Indios!" Revolutionary Imagination, Alternative Modernity, and Transnational Organizing in the Work of Silko, Tamez, and Anzaldúa <i>Adamson, Joni</i></p>
--	---

Fig. 7 Platforma wydawnicza Cornell University - e-Scholarship

Ciekawym zjawiskiem jest wydawanie czasopism-nakładek (ang. overlay journals) w oparciu o zasób repozytorium³⁰. Takie czasopismo zostało zdefiniowane jako wysokiej jakości czasopismo open access, którego zasób znajduje się w jednym lub więcej repozytoriach.³¹ Tego typu czasopismo nie publikuje własnego zasobu lecz uważnie selekcjonuje teksty dostępne w otwartym trybie. Bywa też tak, że część czasopism posiada zasób wydany głównie przez komercyjnych wydawców z linkami do pełnych tekstów zarchiwizowanych w repozytoriach w formie pre- lub postprintu. Przykładem czasopisma-nakładki jest Lund Medical Faculty Monthly³², które gromadzi artykuły z czasopism komercyjnych publikowane przez autorów Wydziału Medycznego na Lund University. Część uczelnianych repozytoriów tworzy dodatkowe usługi służące promocji naukowców. Jedną z nich jest tzw. e-portfolio, które daje możliwość umieszczenia swojego profilu w repozytorium. W jednym miejscu umieszczane są informacje o autorze (CV),

³⁰ Zob. RIOJA (Repository Interface to Overlaid Journal Archives), Tryb dostępu: <http://www.ucl.ac.uk/ls/rioja/>, dostęp: [1.10.2012]

³¹ M. Moyle, P. Polydoratou, Investigating overlay journals: introducing the RIOJA Project, "D-Lib Magazine", 2007, Volume 13 Number 9/10, Tryb dostępu: <http://www.dlib.org/dlib/september07/09inbrief.html>, dostęp: [2.10.2012]

³² Zob. Lund Medical Faculty Monthly, Tryb dostępu: <http://www.lmfmed.lu.se/>, dostęp: [1.10.2012]

prezentowane są publikacje naukowe, oraz popularnonaukowe, zdobyte granty, nagrody, zainteresowania naukowe, jednym słowem wszystko, co naukowiec chce o sobie powiedzieć. Tego typu rozwiązania pomagają w promowaniu własnych badań naukowych oraz nawiązywaniu współpracy, zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym. Takimi usługami mogą pochwalić się np. University of Rochester, Bond University, Digital Academic Repository Universiteit van Amsterdam. Bardzo ciekawe, podobne rozwiązanie zostało zaproponowane na Cornell University. VIVO jest aplikacją typu open source umożliwiającą prezentowanie naukowców w sieci. Uczestnikami VIVO mogą zostać naukowcy z instytucji, które zaimplementowały oprogramowanie, lub dysponują podobnymi rozwiązaniami (protokoły wymiany metadanych). Jest to narzędzie, które gromadzi informacje na temat naukowców, wydziałów, zajęć dydaktycznych, grantów oraz publikacji. Jest zaopatrzone w dane bibliometryczne³³.

Zakończenie

Rozwój nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych pociąga za sobą zmiany infrastruktur informatycznych uczelni wyższych i innych instytucji badawczych. Niezbędne są synergiczne działania wielu instytucji, aby te zmiany służyły zarówno rozwojowi nauki jak i gospodarki. W szczęśliwym położeniu są niektóre kraje Europy zachodniej posiadające organizacje, które dokonują innowacyjnych, systemowych zmian w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego. Wystarczy przyjrzeć się działaniom JISC³⁴ w Wielkiej Brytanii, DINI³⁵ w Niemczech czy SURF³⁶ w Holandii, żeby dojść do wniosku, że to jest właśnie droga do sukcesu. Być może powstający w Polsce System Nauki i Techniki³⁷ (SYNAT) będzie pełnił podobną, koordynującą rolę.

Bibliografia

1. D. Beucke, J. Mimkes, S. Brauns, Open Access Statistics – Transforming a project into a service. OR2012. The 7th International Conference on Open Repositories. Edinburgh Tryb dostępu: https://www.conftool.net/or2012/index.php?page=browseSessions&form_session=10
2. CH. Hajjem, S.Harnad, Y. Gingras, Ten-Year Cross-Disciplinary Comparison of the Growth of Open Access and How it Increases Research Citation Impact, „*IEEE*

³³ Zob. VIVO, Tryb dostępu: <http://vivo.cornell.edu/>, dostępu: [28.09.2012]

³⁴ Zob. JISC, Tryb dostępu: <http://www.jisc.ac.uk/>, dostępu: [2.10.2012]

³⁵ Zob. DINI, Tryb dostępu: <http://www.dini.de/english/#c1430>, dostępu: [4.10.2012]

³⁶ Zob. SURF, Tryb dostępu: <http://www.surf.nl/en/Pages/default.aspx>, dostępu: [28.09.2012]

³⁷ Zob. SYNAT, Tryb dostępu: <http://www.synat.pl/osynat>, dostępu: [6.10.2012]

- Data Engineering Bulletin*”, nr 28(4): 39-47, 2005, Tryb dostępu: <http://arxiv.org/ftp/cs/papers/0606/0606079.pdf>
3. U. Herb, Alternative Impact Measures for Open Access Documents? An examination how to generate interoperable usage information from distributed open access services. World library and information congress: 76th IFLA General Conference and Assembly. 10-15 August 2010, Gothenburg, Sweden
Tryb dostępu: <http://conference.ifla.org/past/ifla76/72-herb-en.pdf>
 4. C.A. Lynch, Institutional Repositories: Essential Infrastructure for Scholarship in the Digital Age, “ARL: A Bimonthly Report”, 2003 nr 226. Tryb dostępu: <http://www.arl.org/resources/pubs/br/br226/br226ir.shtml>
 5. M. Moyle, P. Polydoratou, Investigating overlay journals: introducing the RIOJA Project, “D-Lib Magazine”, 2007, Volume 13 Number 9/10, Tryb dostępu: <http://www.dlib.org/dlib/september07/09inbrief.htmlD>.
 6. S. Lewis, P. de Castro, R. Jones, SWORD: Facilitating Deposit Scenarios, “D-Lib Magazine”, Volume 18, Number 1/2 January/February 2012. Tryb dostępu: <http://www.dlib.org/dlib/january12/lewis/01lewis.html>
 7. S. Lewis i in., (2009). If SWORD is the answer, what is the question?: Use of the Simple Web-service Offering Repository Deposit protocol, “Program: electronic library and information systems”, vol 43, Issue 4, pp: 407—418, Tryb dostępu: <http://hdl.handle.net/2292/5315>
 8. A. Swan, The Open Access citation advantage: studies and results to date. Tryb dostępu: http://eprints.soton.ac.uk/268516/2/Citation_advantage
 9. A. Swan, Ch. Awre,. Linking uk repositories: Technical and organisational models to support user-oriented services across institutional and other digital repositories. Scoping study report. Tryb dostępu: http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/Linking_UK_repositories_report.pdf

Załącznik 1.

Czasopisma humanistyczne w repozytorium AMUR:

1. Biblioteka
2. Biuletyn Historii Wychowania
3. Bohemistyka
4. Czasopismo Prawno-Historyczne
5. Fenomenologia
6. Folia Scandinavica Posnaniensia
7. Glottodidactica. An International Journal of Applied Linguistics
8. Images
9. Interdisciplinary Studies in Musicology
10. Lingua ac Communitas
11. Neodidagmata
12. Peitho. Examina Antiqua
13. Porównania
14. Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza
15. Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka
16. Przestrzenie Teorii
17. Studia Romanica Posnaniensia
18. Symbolae Philologorum Posnaniensium